

Kivetkőzés

Az 1966-ban befejezett darab elé illesztett szerzői teória és látomás legalábbis verseng magával a három felvonással. Az operettműfaj „isteni idiotizmusa” (másképp beszédes magyarításban: „monumentális idiotizmus”) negatív világképként/világmagyarázatként csalta Witold Gombrowicz tollára a történelmi alászállás, kivetkőzés e kacajos rémlátomását (bizonyos vonatkozásokban Örkény István híres, többször átírt novelláját, a Tengertáncot tekinthetjük szemléleti rokonának). Az embervásárra is kész elhülyült előkelőségek operettlépcső-magasából szállunk alá a lakájforradalom siralmas síkvidékére. A háttérben ott felhőzódik a nagy metafora, a reménykedés antropológiai tévedése: hogy a meztelenné vedlő, takaratlanságával a paradicsomi állapotokat újraidéző homo sapiensnek még lehet esélye...

A Bárka Színház előadása markáns, virító felütéssel indít, de a paródiába mívesen belefeledkező rendező, Czajlik József, valamint a karikírozást élvező színészek – főleg a Firulet grófként és Charme grófként egymást vonagló, félelmetes mimikával tükröző Lucskay Róbert és Ollé Erik – túldimenzionálják a hátborzongató operettcsúfolót. Mintha az első felvonás előtt lett volna valamikor egy nullo felvonás, s az fajult ide. Himaláj hercegek udvarában Gados Béla adja az idült melankóliát, Kovács Vanda a kegyetlenkedő erélyt, Szikszai Rémusz (Professzor) az elaggottság gusztustalanságát, Kardos Róbert (Fior mester) a militáns erőfitogtatást a maszkos kavalkádnak (kopasz fején lóg a hajfürt, célirányosan tombol a festék és a csicsa). Az első szünet utáni folytatás a leglankadtabb. Mintha már igencsak készülődnének, hogy – az átrendezett Vívóteremben, az immár máshol ülő, tehát változott státusukat érzékelő nézők előtt – az utolsó rész helyenként nagyon szép (bár darabelemzésben s bölcseletileg problematikus) mozgásszínházi képeinek, a „forradalomnak” nekirugaszkodjanak. Czajliknak a meztelenség ideájából kiindulva olyan jelsort kell ma is jelentéssé tennie, amely Gombrowicz koncipiálta formájában már év-

tizedekkel ezelőtt is lekéste a 20. századot. A művelet Varga Gabi mindenáron meztelenedni akaró Albertinkájának teltkarcsú, tragikomikus alakjával, a rendezői dinamizmuson belül e vágyódó nőfigura meglassult, álomittas játékával ér cél. Nagy szó, hogy a színész nő egy-egy megállított pillanatra képes csitítani a totális káoszt, melynek fő szólamai ugyan egyértelműek, ám koreográfia, maradék maszk, ének és szövegelés színbontása, „üzenetekre” szedése nem menne egykönnyen.

Gaduș Erika m.v. pompázó – horizontálisan és vertikálisan is szétcsúsztatott – operettdíszletében fontos előadás-építő elem a hamarosan kitetsző csőróság. Jelmeztervezőként nem tett féket fantáziájára – csupán a koloritot szabályozta –, hogy a kifejletben annál inkább csinálhasson rongycsomókat a ruháikat vesztő bábokból. (Ruha és ember a pöreség nagy kiszolgáltatottság-tablójában külön kupacokká válik.) Kiválóak a fél emberrnyi óriásárlarcok. Magyar Éva m.v. társrendezői rangot vív ki magának a vég, a haláltánc áthevített mértánával. **Eörsi István** és Pályi András többször is kipróbált fordítása új lendületre kapott Parti Nagy Lajos dalszövegeitől, melyeknek egyikét-másikat a költő kötetében is szívesen olvasnánk. Faragó Béla – aki fura némafilmaktorként vezényli is fáradhatatlan kis zenekarát – az író elképzelései szerint szedett össze és főrgatott át egy regiment klasszikus operettfoszlányt, tépett és koszlott vörös szöveget hengerítve ezzel a színmű alá (mely valószínűleg egy szemernyi zene nélkül is interpretálható lenne).

Az előadás komoly erőfeszítés emléket hagyja – és vegyes benyomásokat. Egyed Attila (Hufnágel) vibráló, sodró jelenléte, a fülükben ruhatári bilétát viselő, eleinte szomorúan lehajtott fejű lakajok kara ne maradjon említetlenül. Mégsem fojtható el a felismerés, hogy – mint a Bárkában oly sokszor – a kevesebb megint több lenne.

Tarján Tamás

Witold Gombrowicz: *Operett*
Bárka Színház
Rendezte: Czajlik József